

Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri: Tanımlayıcı Araştırma

Nursing Students' Individual Innovation Characteristics and Lifelong Learning Tendencies: Descriptive Research

 Cemile SAVCI^a, Ayşe ÇİL AKINCI^b

^aİstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları ABD, İstanbul, Türkiye

^bİstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği ABD, İstanbul, Türkiye

Makale, 03-04 Haziran 2021 tarihinde online gerçekleştirilen 19. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özellikleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin belirlenmesi amaçlandı. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipteki bu çalışmaya 196 hemşirelik öğrencisi katıldı. Veriler, "Katılımcı Bilgi Formu", "Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ)" ve "Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği (YBÖEÖ)" kullanılarak toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) ve Pearson korelasyon katsayısı kullanıldı. Önemlilik düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi. **Bulgular:** Katılımcıların BYÖ ve YBÖEÖ toplam puan ortalaması ile puanların minimum maksimum değerleri sırayla $70,67 \pm 5,86$ (54-86) ve $95,41 \pm 14,43$ (49-127) idi. YBÖEÖ'nün "Motivasyon", "Sebat", "Merak Yoksunluğu" ve "Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk" alt boyutları puan ortalamaları ile puanların minimum maksimum değerleri ise sırasıyla $11,62 \pm 4,85$ (6-25), $13,37 \pm 5,15$ (6-30), $41,00 \pm 9,86$ (16-54) ve $29,40 \pm 6,36$ (10-36) idi. BYÖ ile YBÖEÖ toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon vardı ($p < 0,05$). BYÖ ve YBÖEÖ toplam puan ortalaması öğrencilerin bilimsel etkinliğe katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte idi ($p < 0,05$). **Sonuç:** BYÖ'den alınan puanların değerlendirilmesine göre araştırma kapsamındaki hemşirelik öğrencileri "öncü" ve "sorgulayıcı" özelliklere sahip iken, yaşam boyu öğrenme eğilimleri orta düzeydedir. BYÖ puanı yüksek olan öğrencilerin, YBÖEÖ puanı da yüksektir. Bu sonuçlar doğrultusunda, üniversitelerdeki öğrenme ortamlarının yenilikçiliği ve yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek şekilde düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi; yenilik; yaşam boyu öğrenme

ABSTRACT Objective: In this study, it was aimed to determine nursing students' individual innovativeness characteristics and lifelong learning tendencies. **Material and Methods:** One hundred ninety six nursing students participated in this descriptive and correlational study. The data were collected using the "Participant Information Form", "Individual Innovation Scale" (IIS) and "Lifelong Learning Tendency Scale" (LLTS). Descriptive statistics, independent groups t-test, one-way analysis of variance (one-way ANOVA) and Pearson correlation coefficient were used to evaluate the data. The significance level was accepted as $p < 0.05$. **Results:** The total IIS and LLTS score of the participants and the minimum maximum values of the scores were 70.67 ± 5.86 (54-86) and 95.41 ± 14.43 (49-127), respectively. The mean scores and the minimum maximum values of the scores of the "Motivation", "Perseverance", "Lack of Curiosity" and "Lack in Regulating Learning" sub-dimensions of LLTS were 11.62 ± 4.85 (6-25), 13.37 ± 5.15 (6-30), 41.00 ± 9.86 (16-54) and 29.40 ± 6.36 (10-36), respectively. There was a positive and significant correlation between the mean score of the IIS and the total score of the LLTS ($p < 0.05$). The mean total score of IIS and LLTS showed a statistically significant difference according to students' participation in scientific activities ($p < 0.05$). **Conclusion:** According to the evaluation of the scores obtained from the IIS, the nursing students within the study have "leading" and "questioning" characteristics, while their lifelong learning tendencies are at a medium level. Students with high IIS scores also have higher LLTS scores. In line with these results, it is recommended that learning environments in universities be organized in a way that supports innovation and lifelong learning.

Keywords: Nursing student; innovation; lifelong learning

Sağlık hizmetlerinde, teknolojik gelişmelerin ve yeniliklerin hız kazanması hemşirelik mesleğinde yeni teknolojilerin öğrenilmesini zorunlu hâle getirmiştir.¹ Bu zorunluluk Uluslararası Hemşireler Kon-

seyi [International Council of Nurses (ICN)] tarafından fark edilmiş ve uygun bakım modellerinin oluşturulması, sürdürülmesi ve hemşirelik hizmetlerinde kalitenin artırılması için hemşirelik mesleğinin, tek-

Correspondence: Cemile SAVCI

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları ABD, İstanbul, Türkiye

E-mail: cemile.savci@medeniyet.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 19 Feb 2021

Received in revised form: 29 Apr 2021

Accepted: 04 May 2021

Available online: 20 May 2021

2146-8893 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

nolojik gelişmeleri takip etmesi ve teknolojik gelişmelere katkı sağlaması gerektiği vurgulanmıştır. Bu gerekçeyle ICN tarafından 2009 yılı teması inovasyon (yenilik) olarak ilan edilmiştir. ICN hemşirelikte mesleki gelişmenin “bakım” kavramının öneminin vurgulanması ve etkin yapılması ile sağlanacağını, bunun için de mevcut uygulamaları yinelemek yerine bilimsel bilgilere dayalı bakım hizmetlerinin sunulması, yenilikçi düşünceye sahip olunması ve hemşirelik eğitiminde yenilikçi düşünceye sahip hemşirelerin yetiştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.²⁻⁴ Özetle sağlık uygulamalarında her geçen gün meydana gelen yenilikler, hemşirelerin bilgi ve becerilerini sürekli yenileme ve geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır.³

Bilginin hızla geliştiği ve değiştiği bilgi çağında, hemşirelik alanındaki bilgi ve becerilerin sürekli yenilenmesi ve geliştirilmesi ise bir zorunluluk hâline gelen yaşam boyu öğrenme ile sağlanabilir.⁵ Temel olarak “beşikten mezara kadar öğrenme” ile ifade edilen yaşam boyu öğrenme, sadece örgün ve yaygın eğitim yoluyla verilen genel ve mesleki eğitim-öğretimi değil, hayatın tüm alanlarındaki öğrenme faaliyetlerini kapsayan aktif bir süreçtir.⁶ Günümüzde yaşam boyu öğrenme hayati önem taşımakta olup her bireyin kazanması gereken becerilerden biri durumuna gelmiştir. Günümüzde içerik ve süre bakımından yeterli sayılabilecek eğitim programlarından geçmiş olmalarına rağmen yaşam boyu öğrenme yoluyla bilgi, tutum ve becerilerini güncellemeyen hemşireler sağlık hizmetlerinde yeterince etkili olmayacaklardır. Florence Nightingale de bu durumu “Hemşirelerin yaşam boyu öğrenmeleri bir zorunluluktur” diyerek vurgulamıştır. Sağlık hizmetlerinde kullanılan yeni teknolojiler, hasta tedavisi ve bakımında oluşan hızlı değişimler, toplumun daha iyi düzeyde sağlık hizmeti alma beklentisi, gelişen bilimsel bilgiler nedeniyle hemşirelik bilgi ve becerilerinin güncellenmesinin gerekliliği gibi nedenler yaşam boyu öğrenmeyi hemşireler için vazgeçilmez hâle getirmektedir. Amerikan Hemşireler Birliği ve Amerikan Hemşirelik Okulları Birliği de hemşirelerin yaşam boyu öğrenme sorumluluklarının olduğunu vurgulamaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin de yaşam boyu öğrenme yeterliliklerinin olması gerekmektedir.⁷

Yenilikçilik ve yaşam boyu öğrenme, hemşirelik mesleğinin bilime inanan ve gerekçeleri araştırıp uygulayan, teorikle bağlantılı, el becerisi yanında zihinsel ve entelektüel gücü de kullanan, kanıta dayalı uygulamaları gerçekleştiren bir meslek olmasında oldukça etkilidir.³ Hemşirelik öğrencilerinin, yaşam boyu öğrenme ve bireysel yenilikçilik özelliklerinin incelendiği araştırmalara rastlanılmaktadır.⁸⁻¹² Ancak hemşirelik öğrencilerinin, bireysel yenilikçilik özellikleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda, hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özelliklerini ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerini belirlemek, bireysel yenilikçilik özellikleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt arandı.

Araştırma soruları:

1. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik düzeyleri nedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri düzeyi nedir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özellikleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında ilişki var mıdır?
4. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özellikleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri öğrencilerin bireysel özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

■ GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TİPİ

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 2019-2020 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören toplam 299 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma kapsamına; 13-20 Mart 2020 tarihleri arasında araştırmanın yapıldığı kamu üniversitesindeki 18 yaş ve üzerinde olan 196 gönüllü hemşirelik lisans programı öğrencisi dâhil edilmiştir. 0,05 örnekleme hatası ile 168 öğrenciye

ulaşılması hedeflenen araştırmada evrenin %65'ine ulaşılmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan “Katılımcı Bilgi Formu”, “Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ)” ve “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği (YBÖEÖ).”⁸⁻¹²

Katılımcı Bilgi formu: İki bölümden oluşan katılımcı bilgi formunun 1. bölümü; yaş, cinsiyet, sınıf, anne ve babanın öğrenim durumu ve çalışma durumları gibi öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 9 sorudan oluşmuştur. Formun 2. bölümünde inovasyon ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik 7 soru yer almıştır.

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği: Bireylerin yenilikçilik düzeylerinin ölçülmesi amacıyla Hurt, Joseph ve Cook tarafından geliştirilmiştir.¹³ Ölçeğin hemşireler için Türkçe geçerlik ve güvenilirliği 2014 yılında Sarioğlu ve Altuntaş tarafından yapılmıştır. Ölçeğin özgün formu 4 alt boyut ve toplam 20 ifadeden oluşmaktadır. Türkçe versiyonu ise “Fikir Önderliği Boyutu”, “Değişime Direnç Boyutu”, “Risk Alma Boyutu” olmak üzere 3 alt boyut ve toplam 18 ifadeden oluşmaktadır. Ölçekteki 7 ifade olumsuz olup ters puanlandırılmaktadır. Beşli likert tipteki ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan ise 90'dır. Elli yedinin altındaki puan “gelecekçi”, 58-65 arasında “kuşkucu”, 66-74 arasında “sorgulayıcı”, 75-82 arasında “öncü” ve 82'nin üstündeki puan “yenilikçi” olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,82'dir.¹⁴ Bu araştırmada, Cronbach alfa katsayısı 0,83 olarak bulunmuştur.

Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği: Coşkun tarafından geliştirilerek geçerlik, güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Altılı likert tipteki ölçeğin boyutları sırasıyla “motivasyon”, “sebat”, “öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk” ve “merak yoksunluğu” olarak belirlenmiştir. Ölçekte toplam 27 madde bulunmaktadır. Ölçek genel ortalamasında, ölçekten alınabilecek minimum puan 27 ve maksimum puan 162 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin “motivasyon”, “sebat” ve “öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk” alt boyutlarından alınabilecek minimum puan 6 ve maksimum puan 36, “merak yoksunluğu”

alt boyutundan alınabilecek minimum puan 9 ve maksimum puan ise 54'tür. Ölçekten alınan puanın yüksek olması bireyin yaşam boyu öğrenmeye karşı tutumunun pozitif yönde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,89'dur.¹⁵ Bu araştırmada, Cronbach alfa katsayısı 0,79 olarak bulunmuştur.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri, etik kurul onayı sonrası (11.03.2020) araştırmanın yapıldığı tarihler arasında soru formu öğrencilerle sınıf ortamında paylaşarak toplandı. Veri toplama formu öğrencilerle paylaşılmadan önce araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verildi ve araştırmaya katılmaya gönüllü olanların formu doldurmaları istendi. Anket formunun doldurulması yaklaşık 10 dk sürdü.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Veri analizi SPSS 22 istatistik programı ile yapıldı. Kategorik ve sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistiklerde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler hesaplandı. Verilerin normal dağılıma uygunluklarının belirlenmesinde “Kolmogorov-Smirnov” testi ile “skewness ve kurtosis” değerleri kullanıldı. Veriler normal dağılıma uygun olduğundan, bağımsız değişkenlere göre ölçek toplam puan ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda t-testi, tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA), Welch testleri ile ileri analizler (Bonferroni, LSD, Tamhane's) yapıldı. Normal dağılıma uygun 2 nicel değişken arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson korelasyon katsayısı kullanıldı. Önemlilik düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Bu araştırma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yürütüldü. Araştırmanın uygulanması için İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul onayı (Karar Tarihi/No: 11.03.2020/07) ve kurum izni alındı. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler araştırmanın amacı ve araştırmaya katılımın gönüllülük ilkesi doğrultusunda olduğu konusunda bilgilendirildi ve yazılı izinleri alındı.

BULGULAR

Katılımcıların %84,2'sinin kadın ve yaş ortalaması 20,32±1,59 yıl olduğu araştırmada, öğrencilerin %37,2'si 1. sınıfta idi. Katılımcıların %44,4'ünün uzun süre bir metropolde (büyükşehir) ikamet ettiği araştırmada, çoğunun anne (%48,5) ve babası (%44,4) ilkököl mezunu, %82,1'inin annesi çalışmamakta, %80,6'sının ailesinin ekonomik durumu orta düzeyde ve %57,7'si koruyucu aile yapısına sahipti.

İnovasyon kelimesinin katılımcılarda çağrıştırdığı ilk 3 kelime sırasıyla yenilik, yaratıcılık ve merak idi. Katılımcıların genellikle mesleki yeni bilgiye ulaşmak (%26,7), bireysel ve mesleki olarak güçlenmek (%25,0) ve katılım belgesi almak (%16,1) gibi nedenlerle yılda bir (%27,6) ya da iki (%27,0) kez bilimsel bir etkinliğe katıldığı belirlendi. Katılımcılar mezuniyet sonrasında sırasıyla lisansüstü eğitim programı (%31,8), sertifika eğitim programları (%23,8), hizmet içi eğitim programları (%22,7) ve sempozyum ve kongre (%21,7) gibi eğitim faaliyetlerinin devam etmesi gerektiğini bildirdi (Tablo 1).

BYÖ toplam puan ortalaması 70,67±5,86 (54-86) olup "Fikir Önderliği", "Değişime Direnç" ve "Risk Alma" alt boyutları puan ortalamaları ise sırasıyla 25,36±3,66 (15-35), 29,37±3,20 (18-38) ve 15,93±2,03 (8-20) idi.

YBÖEÖ toplam puan ortalaması 95,41±14,43 (49-127) olup "Motivasyon", "Sebat", "Merak Yoksunluğu" ve "Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk" alt boyutları puan ortalamaları ise sırasıyla 11,62±4,85 (6-25), 13,37±5,15 (6-30), 41,00±9,86 (16-54) ve 29,40±6,36 (10-36) idi (Tablo 2).

BYÖ ile YBÖEÖ toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon vardı ($p<0,05$). BYÖ toplam puan ortalaması ile YBÖEÖ "Motivasyon" ve "Sebat" alt boyut puan ortalaması arasında negatif yönde, "Merak Yoksunluğu" ve "Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk" alt boyutları arasında ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon vardı ($p<0,01$). BYÖ "Fikir Önderliği" alt boyutu ile YBÖEÖ "Motivasyon" ve "Sebat" alt boyutları arasında negatif yönde, "Merak Yoksunluğu" ve "Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk" alt

TABLO 1: Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı (n=196).

Özellikler	Ortalama±SS	Minimum-maksimum
Yaş (yıl)	20,32±1,59	18-33
Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Erkek	31	15,8
Kadın	165	84,2
Sınıf		
1.sınıf	73	37,2
2. sınıf	44	22,4
3. sınıf	48	24,5
4. sınıf	31	15,8
En uzun süre buldukları yerleşim yeri		
Köy/kasaba	21	10,7
İlçe	46	23,5
İl	42	21,4
Metropol	87	44,4
Annenin öğrenim düzeyi		
Okuryazar değil	24	12,2
Okuryazar	20	10,2
İlkokul	95	48,5
Ortaokul	33	16,8
Lise ve üstü	24	12,2
Babanın öğrenim düzeyi		
Okuryazar değil	4	2,0
Okuryazar	5	2,6
İlkokul	87	44,4
Ortaokul	41	20,9
Lise ve üstü	57	29,1
Annenin çalışma durumu		
Evet	35	17,9
Hayır	161	82,1
Ailenin ekonomik düzeyi		
İyi	23	11,7
Orta	158	80,6
Düşük	15	7,7
Aile yapısı		
Otoriter	26	13,3
Demokratik	50	25,5
Koruyucu	113	57,7
İlgisiz	7	3,6
İnovasyon kavramının çağrıştırdığı ilk üç kelime*		
Yenilik	175	19,0
Yaratıcılık	160	17,4
Merak	153	16,6
Bilimsel bir etkinliğe (seminer/konferans/ sempozyum /kongre, vb.) katılma durumu		
Katılmıyor	39	19,9
Yılda 1 kez	54	27,6
Yılda 2 kez	53	27,0
Yılda 3 kez	27	13,8
Yılda 4 kez ve daha fazla	23	11,7
Bilimsel bir etkinliğe katılma nedeni*		
Mesleği ile ilgili yeni bilgiye ulaşmak	123	26,7
Bireysel ve mesleki olarak güçlenmek	115	25,0
Katılım belgesi almak	74	16,1
Yeni fikirler üretmek	57	12,4
Boş zamanı değerlendirmek	34	7,4
Yeni kişiler tanımak	30	6,5
Katılmaya mecbur bırakılmak	27	5,9

TABLO 2: Öğrencilerin BYÖ ve YBÖEÖ puan ortalamalarının dağılımı (n=196).

		Minimum	Maksimum	Ortalama±SS
BYÖ	Fikir Önderliği	15,00	35,00	25,36±3,66
	Değişime Direnç	18,00	38,00	29,37±3,20
	Risk Alma	8,00	20,00	15,93±2,03
	Toplam	54,00	86,00	70,67±5,86
YBÖEÖ	Motivasyon	6,00	25,00	11,62±4,85
	Sebat	6,00	30,00	13,37±5,15
	Merak Yoksunluğu	16,00	54,00	41,00±9,86
	Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk	10,00	36,00	29,40±6,36
	Toplam	49,00	127,00	95,41±14,43

SS: Standart sapma; BYÖ: Bireysel Yenilikçilik Ölçeği; YBÖEÖ: Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği.

boyutları arasında ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon vardı ($p<0,01$). BYÖ “Değişime Direnç” alt boyutu ile YBÖEÖ “Motivasyon” alt boyutu arasında negatif yönde ($p<0,01$), “Merak Yoksunluğu” alt boyutu arasında ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon vardı ($p<0,05$). BYÖ “Risk Alma” alt boyutu ile “Motivasyon” ve “Sebat” alt boyutları arasında negatif yönde, “Merak Yoksunluğu” ve “Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk” alt boyutları arasında ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon vardı ($p<0,01$) (Tablo 3).

BYÖ, YBÖEÖ merak yoksunluğu, YBÖEÖ öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk ve YBÖEÖ toplam puan ortalamaları öğrencilerin bilimsel etkinliğe katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı far-

lılık göstermekte idi. Yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerle yılda 1 kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin BYÖ toplam puan ortalaması katılmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti ($p<0,05$). Yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin “Merak Yoksunluğu” ve “Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk” alt boyut puan ortalaması hiç katılmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti ($p<0,05$). Yılda 2 kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin YBÖEÖ toplam puan ortalaması hiç katılmayanlara göre, yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin YBÖEÖ toplam puan ortalaması, yılda 3 kez katılan ve hiç katılmayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti ($p<0,05$) (Tablo 4).

TABLO 3: Bireysel yenilikçilik ölçeği ve yaşam boyu öğrenme eğilimi ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki (n=196).

Bireysel yenilikçilik ölçeği		Yaşam boyu öğrenme eğilimi ölçeği				
		Motivasyon	Sebat	Merak yoksunluğu	Öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk	Toplam
Fikir önderliği	r değeri	-0,265**	-0,290**	0,298**	0,316**	0,150*
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,000	0,037
Değişime direnç	r değeri	-0,201**	-0,107	0,153*	0,137	0,059
	p değeri	0,005	0,137	0,034	0,057	0,417
Risk alma	r değeri	-0,380**	-0,308**	0,281**	0,208**	0,046
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,004	0,525
Toplam	r değeri	-0,407**	-0,347**	0,367**	0,344**	0,142*
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,000	0,049

Pearson Korelasyon, ** $p<0,01$, * $p<0,05$.

Erkeklerin kadınlara göre, 3. sınıf öğrencilerinin 2. sınıf öğrencilerine göre YBÖEÖ “Motivasyon” alt boyut puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı yüksekti ($p<0,05$). Annesi okuyazar olmayan öğrencilerle, okuyazar olan öğrencilerin “Merak Yoksunluğu” alt boyut puan ortalaması annesinin öğrenim durumu ilkököl olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti ($p<0,05$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Amerika’da bulunan Tıp Enstitüsünün 2010 yılında yayınladığı raporda geleceğin hemşirelerinin, sağlık bakım hizmetlerinde kullanılan teknolojilere uyum sağlayan, sağlık bakım teknolojilerine yönelik yenilikçi fikir ve uygulamaları geliştiren, fikir önderliği yapan meslek üyeleri olmaları gerektiği vurgulan-

TABLO 4: Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre BYÖ ve YBÖEÖ puan ortalamasının karşılaştırılması (n=196).

Değişkenler	BYÖ		YBÖEÖ			
	Toplam Ortalama±SS	Motivasyon Ortalama±SS	Sebat Ortalama±SS	Merak yoksunluğu Ortalama±SS	Öğrenmeyi düzenlemede yoksunluk Ortalama±SS	Toplam Ortalama±SS
Cinsiyet						
Erkek1	71,46±6,06	13,43±5,86	14,33±6,34	38,16±10,61	27,96±6,32	93,90±15,65
Kadın2	70,52±5,82	11,28±4,58	13,20±4,90	41,52±9,66	29,67±6,35	95,69±14,23
t/F	t=-0,624	t=2,248	t=0,927	t=-1,724	t=-1,354	t=-0,214
p değeri	0,533	0,026*	0,360	0,086	0,177	0,831
		1>2				
Sınıf						
1. sınıf1	70,58±6,48	11,79±4,81	13,77±5,24	28,93±6,84	40,91±10,95	95,41±14,40
2. sınıf2	70,69±5,05	9,72±4,23	11,72±4,72	30,74±5,77	43,13±8,06	95,32±14,82
3. sınıf3	70,50±5,58	12,43±4,95	13,70±5,34	29,00±6,17	40,31±9,57	95,45±15,04
4. sınıf4	71,13±6,05	12,63±5,08	14,26±4,93	29,30±6,31	39,26±9,83	95,46±13,66
t/F	F=0,080	F=3,223	F=2,022	F=0,833	F=1,064	F=0,001
p değeri	0,971	0,024*	0,112	0,477	0,366	1,000
		3>2				
Annenin öğrenim düzeyi						
Okuyazar değil1	70,54±6,34	11,29±4,95	13,20±5,25	44,33±8,49	30,50±5,70	99,33±15,67
Okuyazar2	71,90±6,95	10,35±4,15	12,60±4,91	44,85±8,95	30,50±6,66	98,30±14,65
İlkököl3	70,01±5,78	12,20±5,04	13,51±5,12	39,04±10,28	28,73±6,19	93,48±13,46
Ortaoköl4	70,71±4,62	11,68±5,14	13,12±5,42	41,40±9,93	28,84±7,02	95,06±15,25
Lise ve üstü5	72,39±6,14	10,60±4,00	14,04±5,32	41,65±8,68	30,86±6,48	97,17±15,47
t/F	F=1,018	F=0,959	F=0,247	F=2,486	F=0,953	F=1,153
p değeri	0,400	0,432	0,911	0,045*	0,435	0,333
				1>3, 2>3		
Bilimsel etkinliğe katılma durumu						
Katılmıyor1	67,84±5,82	12,23±5,27	14,10±5,66	37,71±10,91	26,81±7,18	90,86±17,73
Yılda 1 kez2	71,50±6,34	12,26±5,11	14,01±4,55	40,39±9,25	29,54±5,63	96,22±11,91
Yılda 2 kez3	71,03±5,50	11,41±4,55	13,30±5,29	42,75±9,36	30,26±6,00	97,73±12,57
Yılda 3 kez4	70,61±4,18	11,53±5,19	12,38±5,55	39,38±10,65	28,15±7,39	91,46±17,01
Yılda 4 kez ve daha fazla5	72,65±6,01	9,69±3,43	12,00±4,71	45,65±7,55	32,82±4,07	100,17±12,62
t/F	F=3,351	F=1,326	F=1,051	F=3,110	Welch=5,017	F=2,515
p değeri	0,011*	0,262	0,382	0,017*	0,001*	0,043*
	5>1, 2>1			5>1	5>1	3>1, 5>1, 5>4

t=bağımsız t-testi, F=ANOVA (tek yönlü varyans analizi), WELCH testi; “Post hoc” Test (Bonferroni, LSD, Tamhane’s); * $p<0,05$; SS: Standart sapma; BYÖ: Bireysel Yenilikçilik Ölçeği; YBÖEÖ: Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği.

maktadır.^{11,16} Bilişim ve teknolojinin geliştiği ve değiştiği günümüzde, hemşirelik hizmetlerinin birey, aile ve toplumun sağlık gereksinimlerini karşılayabilmesi için neyi, nasıl ve nereden öğrenebileceğini bilme, yaşam boyu öğrenme ve yenilikçilik gibi beceri ve özelliklerin hemşirelik öğrencilerinde geliştirilmesi gündeme gelmiştir.

Araştırmada, inovasyon kelimesinin hemşirelik öğrencilerinde çağrıştırdığı ilk 3 kelime sırasıyla yenilik, yaratıcılık ve merak idi. Katılımcıların sırasıyla, mesleki yeni bilgiye ulaşmak (%26,7), bireysel ve mesleki olarak güçlenmek (%25,0) ve katılım belgesi almak (%16,1) gibi nedenlerle yılda bir (%27,6) ya da iki (%27,0) kez bilimsel bir etkinliğe katıldığı belirlendi. Utli ve Doğru'nun araştırmasında, hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin %45,7'si inovasyonu yenilik, %8,5'i yaratıcılık olarak tanımlamıştır.¹⁷ Arslan'ın araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin genellikle kişisel ve mesleki gelişim sağlamak (%44), yeni ve güncel bilgi edinmek (%30,5) gibi nedenlerle bilimsel etkinliklere katılmak istedikleri belirtilmiştir.¹⁸

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin BYÖ'den aldıkları puan ortalaması 70,67±5,86 olup öğrenciler "öncü" ve "sorgulayıcı" özelliklere sahiptir. Tarhan ve Doğan'ın araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin BYÖ'den aldıkları puan ortalaması 65,26±8,66 olarak bulunmuştur.¹⁹ Turan ve ark.nın araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin BYÖ puan ortalaması 61,02±8,89'dur ve öğrenciler "sorgulayıcı" özelliklere sahiptir.²⁰ Bodur'un araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin BYÖ'den aldıkları puan ortalaması 63,12±7,70 olup öğrencilerin "sorgulayıcı" ve "öncü" özelliklere sahip oldukları belirlenmiştir.¹¹ Başoğlu ve Durmaz Edeer'in araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin %44,1'i öncü ve %42,4'ü sorgulayıcı olarak saptanmıştır.²¹ Toplum etkileyen, yenilikler hakkında diğerlerine yol gösteren bilgi veren, yenilikleri hemen benimseyenler "öncü", yeniliği kabullenme konusunda çekingen ve risk alma konusunda çekimser kalan bireyler ise "sorgulayıcı" olarak tanımlanmaktadır.^{22,23} Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin "öncü" ve "sorgulayıcı" özelliklere sahip olması, yeniliklere açık ve yeni fikirler üretme konusunda istekli olduklarını ancak, risk almaktan korktukları için sorgulayıcı olduklarını düşündürmüştür.

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri orta düzeyde olup en yüksek puanı "Merak Yoksunluğu", en düşük puanı ise "Motivasyon" alt boyutundan aldıkları görülmektedir. Kılavuz ve Aydın'ın araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin YBÖEÖ toplam puan ortalaması 80,80±20,62 olarak bulunmuştur. Aynı araştırmada YBÖEÖ alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarına bakıldığında, araştırma sonuçlarımıza benzer şekilde en yüksek puan "Merak Yoksunluğu" (32,37±11,96), en düşük ise puan ise "Motivasyon" (11,37±4,16) alt boyutlarından alındığı belirlenmiştir.¹⁰ Arslan'ın araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin YBÖEÖ toplam puanı oldukça iyi düzeyde (124,8±22,4) iken Dikmen ve ark.nın araştırmasında, orta düzeyin altındadır (64,83±21,51).^{18,24} Motivasyon, öğrenme sürekliliğinin sağlanmasında önemli rol oynarken merak yaşam boyu öğrenmeyi sağlayan itici bir güçtür. Aynı şekilde öğrencinin edindiği bilgi ve becerileri, kendi düşünce ve davranışlarıyla kontrol edebilmesi öğrenmeyi düzenleme ile ilgilidir ve yaşam boyu öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Bu araştırmada, öğrencilerin yaşam boyu öğrenme faaliyetlerine katılma konusunda yeterince istekli olmadıklarını, yaşam boyu öğrenme faaliyetlerini düzenleme ve sürdürmede zorlandıkları söylenebilir. Yapılan bir araştırmada da hemşirelik öğrencilerinin, yaşam boyu öğrenme kavramına ulaşmakta izleyecekleri yolları, kullanacakları kaynakları tam olarak bilmedikleri bildirilmiştir.²⁵ Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme kavramının, yaşam boyu devam eden yönünü benimsemeleri ve davranış biçimi hâline getirmelerini sağlamak için öğrenciler kendi kendine öğrenmeye teşvik edilmeli, ayrıca öğrencilerin öğrenme merak ve arzusu artırılmalıdır.

BYÖ ile YBÖEÖ toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı korelasyon vardı. BYÖ toplam puan ortalaması ile YBÖEÖ "Motivasyon" ve "Sebat" alt boyut puan ortalaması arasında negatif yönde, "Merak Yoksunluğu" ve "Öğrenmeyi Düzenlemede Yoksunluk" alt boyutları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir korelasyon vardı. Öğretmen adaylarının, yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve bireysel yenilikçilik özelliklerini inceleyen bir araştırmada, YBÖEÖ ile BYÖ toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki

bildirilmemiş olup, YBÖEÖ “Sebat” ve “Merak Yoksunluğu” alt boyutları ile BYÖ toplam puanı arasında ise negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.⁸ BYÖ ve YBÖEÖ puan ortalamaları arasında pozitif yöndeki istatistiksel olarak anlamlı korelasyon, hemşirelik öğrencilerinin yeni ve güncel bilgi ve becerileri öğrenmeyi sürdürerek sağlıklı/hasta bireyin bakımında, insan sağlığını koruma ve geliştirmede önemli katkılar sağlayacağını düşündürmektedir.

Araştırmada, BYÖ “Fikir Önderliği” puanı yüksek olan öğrencilerin, YBÖEÖ toplam puanı da yüksektir. Fikir önderi olan bireyler, buldukları ortamda yenilikleri kabul etme ve uyum sağlama gibi konularda diğer bireylerden önde bulunmaya yönelik davranış sergilerler.²⁶ Yeniliğe açık olan ve kendini geliştiren bireylerin, yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin de yüksek olması beklenen bir sonuç olmuştur. Araştırmada, değişime direnç davranışı gösteren öğrencilerin yaşam boyu öğrenme motivasyonu düşük, merak yoksunluğu ise yüksek bulunmuştur. Yeniliğe açık olmayan bireylerin, gereksinim duydukları konularda bilgiyi arama ve öğrenmeyi sürdürmede kararlı tutum göstermeleri beklenemez. Araştırmada ayrıca sebat düzeyindeki artışın, öğrencilerin risk alma seviyelerinde azalmaya sebep olduğu görülmektedir. Bu bulgunun, sosyodemografik farklılıklardan ve “sorgulayıcı” özelliğe sahip hemşirelik öğrencilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Sorgulayıcı özelliğe sahip olan bireylerin “bekle ve gör” yaklaşımını benimsedikleri ve risk alma konusunda geri planda kaldıkları belirtilmektedir.²⁷

Yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerle yılda bir kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin BYÖ toplam puan ortalaması katılmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti. Başoğlu ve Durmaz Edeer’in araştırmasında da bilimsel etkinliklere katılan hemşirelik öğrencilerinin BYÖ puan ortalaması yüksek bulunmuştur.²¹ Baksi, Sürücü ve Kurt’un araştırmasında hemşirelikle ilgili kongre, sempozyum, vb. etkinliklere katılan hemşirelerin BYÖ puan ortalaması katılmayanlara göre yüksektir.²⁸ Öğrencilerin bilimsel etkinliğe katılması, gereksinim duydukları ve merak ettikleri bilgiye ulaşmak için bir araçtır. Farklı görüş ve fikirlerin paylaşıldığı bilimsel ortamlarda bulunma fırsatı

yakaladıkları için bilimsel etkinliğe katılan hemşirelik öğrencilerinin, BYÖ puan ortalamasının daha yüksek olması beklenen bir sonuç olmuştur.

Yılda 2 kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin, YBÖEÖ toplam puan ortalaması katılmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti. Yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin YBÖEÖ toplam puan ortalaması yılda 3 kez katılan ve hiç katılmayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti. Arslan’ın araştırmasında, bilimsel etkinliklere katılmak isteyen hemşirelik öğrencilerinin YBÖEÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları, bilimsel etkinliklere katılmak istemeyen hemşirelik öğrencilerden yüksek bulunmuştur.¹⁸ Bilimsel etkinlikler, hemşirelerin yaşam boyu öğrenme kapsamında bilgilerini güncelleyerek uygulamalarında yetkinliklerini artırmalarına katkı sağlar. Öğrencilerin, kanıta dayalı uygulamalardan haberdar olabilmeleri ve öğrendikleri bilgileri klinik alana aktarmaları için yaşam boyu öğrenme kapsamında bilimsel etkinliklere katılmaları oldukça önemlidir.

Araştırmada erkeklerin kadınlara göre YBÖEÖ “Motivasyon” alt boyut puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı yüksekti. Yaşam boyu öğrenmenin devam ettirebilmesi için bireylerin ihtiyaç duydukları en önemli şey motivasyondur.^{29,30} Gökyer ve Türkoğlu’nun üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, erkek öğrencilerin YBÖEÖ “Motivasyon” alt boyut puan ortalamasının kadın öğrencilerden yüksek olduğu belirlenmiştir.³¹ Dikmen ve ark.’nın araştırmasında, erkek öğrencilerin yaşam boyu öğrenmeye ilişkin toplam puanının, kadın öğrencilerin puanından anlamlı yüksek olduğu belirtilmiştir.²⁴ Yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin ilk yıllarda motivasyonlarının yüksek iken sonrasında düşük olduğu görülmüştür.^{24,32} Bu araştırmada, hemşirelik 3. sınıf öğrencilerinin 2. sınıf öğrencilerine göre YBÖEÖ “Motivasyon” alt boyut puan ortalamasının istatistiksel olarak yüksek bulunması, üniversite ortamının, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini destekleyici bir yaklaşımla yürütüldüğünün göstergesi olarak değerlendirildi. Literatürde de lisans eğitimi sürecinde yaşam boyu öğrenme becerilerinin öğrenilebileceği belirtilmektedir.^{9,33}

Literatürde ailede öğrenilen bilgi ve kazanılan deneyimlerin, yaşam boyu öğrenme eğilimini etkileyen önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmada, annesi okuryazar olmayan öğrencilerle okuryazar olan hemşirelik öğrencilerinin YBÖEÖ “Merak Yoksunluğu” alt boyut puan ortalaması annesinin öğrenim durumu ilkökul olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı yüksektir. Çalışma buğularımızın aksine Arslan’ın araştırmasında, annenin eğitim düzeyine göre hemşirelik öğrencilerinin YBÖEÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.¹⁸ Yine Dikmen ve ark.nın araştırmasında, ebeveyn eğitim düzeyi ile tıp fakültesi öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.²⁴ Bu sonuç doğrultusunda annesinin eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin, yaşam boyu öğrenme ve merak oluşturma yönünden desteklenmesini önermekteyiz.

SONUÇ

BYÖ puanı değerlendirildiğinde, araştırma kapsamındaki hemşirelik öğrencileri “öncü” ve “sorgulayıcı” özelliklere sahiptir. Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri orta düzeyde olup, BYÖ puanı yüksek olan öğrencilerin YBÖEÖ puanı da yüksektir. Yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerle, yılda 1 kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin BYÖ toplam puan ortalaması, katılmayanlara göre istatistiksel olarak yüksektir. Yılda 2 kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin YBÖEÖ toplam puan ortalaması katılmayanlara göre yılda 4 ve daha fazla kez bilimsel etkinliğe katılan öğrencilerin YBÖEÖ toplam puan ortalaması yılda 3 kez katılan ve hiç katılmayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı yüksektir. Erkeklerin kadınlara göre, 3. sınıf hemşirelik öğrencilerinin 2. sınıf öğrencilerine göre YBÖEÖ “Motivasyon” alt boyut puan ortalaması istatistiksel olarak yüksektir. Annesi okuryazar olmayan öğrencilerle, okuryazar olan öğrencilerin YBÖEÖ “Merak Yoksunluğu” alt boyut puan ortala-

ması annesinin öğrenim durumu ilkökul olanlara göre istatistiksel olarak yüksektir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, hemşirelik öğrencilerinde inovasyona yönelik bilgi, inovatif düşünme beceri ve tutumlarının geliştirilmesi için hemşirelik eğitim müfredat programına seçmeli ya da zorunlu “inovasyon” ile ilgili derslerin eklenmesi, hemşirelik öğrencilerinin bilimsel etkinliklere katılmaları konusunda cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi önerilmektedir. Ülkemizde yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek amacıyla yaşam boyu öğrenmenin yükseköğretim kurumlarının ayrılmaz parçası olması gerektiğini vurgulayan.^{24,34} Bologna süreci ile örtük bir Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı hazırlanmasına yönelik girişimler yürütülmektedir. Öğrencilerin yaşam boyu öğrenmeye karşı istek ve olumlu tutum kazanmalarına katkı sağlamak için yaşam boyu öğrenmeyi destekleyici uygun ortamların oluşturulmasını ve sürekli öğrenme kaynaklarına kolaylıkla ulaşmayı sağlayan sistemlerin oluşturulmasını önermekteyiz.

Teşekkür

Verilerin toplanması/işlenmesi sürecinde katkı sağlayan hemşirelik öğrencileri Sümeyye ŞİMŞEK, Meryem DURMUŞ ve Ayşenur GÜLEK’e teşekkür ederiz.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Elgin KH, Bergero C. Technology and the bedside nurse: an exploration and review of implications for practice. *Nurs Clin North Am.* 2015;50(2):227-39. [Crossref] [PubMed]
- Ertuğ N, Kaya H. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik profilleri ve yenilikçiliğin önündeki engellerin incelenmesi [Investigating the Individual Innovativeness Profiles and Barriers to Innovativeness in Undergraduate Nursing Students]. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi.* 2017;14(3):192-7. [Link]
- Herdman EA. Hemşirelik ve yenilikçilik. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi.* 2009; 6(2):2-4. [Link]
- International Council of Nurses. Delivering quality, serving communities: Nurses leading care innovations, 2009. Geneva, Switzerland: International Council of Nurses; [Erişim tarihi: 20.01.2021]. Erişim Linki: [Link]
- Öz E. Öz düzenlemeli öğrenmenin yaşam boyu öğrenme ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine etkisi [Doktora Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2019.[Erişim tarihi: 08.01.2021]. [Link]
- Aksoy M. Kavram olarak hayat boyu öğrenme ve hayat boyu öğrenmenin Avrupa Birliği serüveni [Lifelong Learning as a Concept and the European Union Adventure of Lifelong Learning]. *Bilgi.* 2013;64:23-48. [Link]
- Şenyuva E. Hemşirelikte yaşam boyu öğrenme: algılar ve gerçekler [Lifelong learning in nursing: perceptions and realities]. *F.N. Hem. Derg.* 2013;21(1):69-75. [Link]
- Coşkun Y, Demirel C. Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri [Lifelong learning tendencies of University students]. *H.U. Journal of Education.* 2012;42(42):108-20. [Link]
- Denat Y, Dikmen Y, Filiz NY, Başaran H. Hemşirelik öğrencilerinde yaşam boyu öğrenme eğilimleri [Lifelong learning tendencies in nursing students]. *J. Hum. Rhythm.* 2016;2(1):39-45. [Link]
- Kılavuz F, Aydın AK. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel girişimcilik algıları ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi [Determining the correlation between nursing students' individual entrepreneurship perceptions and lifelong learning trends]. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi.* 2020;7(3):240-8. [Crossref]
- Bodur G. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik (inovasyon) düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki [The relationship between individual innovativeness and entrepreneurship tendency of nursing students]. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi.* 2018;5(2):139-48. [Link]
- Özen N, Özkaptan BB, Akyar İ, Terzioğlu F. Hemşirelik öğrencilerinde bilgi okuryazarlığı ile bireysel yenilikçilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Relationship Between Information Literacy and Individual Innovativeness among Nursing Students]. *Koç Üniversitesi Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi.* 2020;17(2):120-7. [Link]
- Hurt HT, Joseph K, Cook CD. Scales for the measurement of innovativeness. *Human Communication Research.* 1977;4(1):58-65. [Crossref]
- Sarioğlu KA, Altuntaş S. Bireysel Yenilikçilik Ölçeği'nin hemşireliğe uyarlanması: Türkçe geçerlik-güvenirlilik çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi.* 2017;14(1):52-61. [Link]
- Coşkun YD. Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi [Doktora Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2009. [Erişim tarihi: 20.11.2020]. [Link]
- Institute of Medicine (US) Committee on the Robert Wood Johnson Foundation Initiative on the Future of Nursing, at the Institute of Medicine. *The Future of Nursing: Leading Change, Advancing Health.* Washington (DC): National Academies Press (US); 2011. [PubMed]
- Uti H, Doğru BV. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik özelliklerinin değerlendirilmesi [Evaluation of individual innovative characteristics of nursing and midwifery students]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2018;7(3):23-32. [Link]
- Arslan Y. Hemşirelik öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin belirlenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü; 2018.[Erişim tarihi: 08.01.2021]. [Link]
- Tarhan M, Doğan P. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik davranışları ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişki [The relationship between nursing students individual innovative behaviors and autonomy levels]. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi.* 2018;5(1):51-8. [Link]
- Turan N, Kaya H, Durgun H, Asti T. Nursing students' technological equipment usage and individual innovation levels. *CIN: Computers, Informatics, Nursing.* 2019;37(6):298-305. [Crossref] [PubMed]
- Başoğlu M, Edeer AD. X ve Y kuşağındaki hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik farkındalıklarının karşılaştırılması [Comparison of generation X and Y nurses and student nurses' individual innovativeness awareness]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2017;6(4):77-84. [Link]
- Çelik AS, Bayrakçeken E, Kılınç T. Hemşirelerin cinsiyet rollerine göre bireysel yenilikçilik özellikleri ve etkileyen faktörler [individual innovation characteristics according to nurses' gender roles and affecting factors]. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2020;23(3):397-409. [Link]
- Hurt HT, Joseph K, Cook CD. Scales for the measurement of innovativeness. *Human Communication Research.* 1977;4(1):58-65. [Crossref]
- Dikmen Y, Uslu-Yuvacı H, Erol F. Tıp fakültesi öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi [The investigation of lifelong learning tendencies in medical faculty students]. *Journal Of Human Sciences.* 2017;14(3):2399-408. [Link]
- Yalçın SU, Özaslan Z, Şahin EŞ, Erdoğan B, Alptekin HM, ER RA. Hemşire adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri: Nitel bir çalışma [Nurse candidates' lifelong learning tendencies: A qualitative study]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2019;8(1):55-63. [Link]
- Akın Kösterelioğlu M, Demir F. Öğretmenlerin bireysel yenilikçilik düzeyinin öğretmen liderliğine etkisi [The impact of teachers' individual innovativeness levels on teacher leadership]. *The Journal of Academic Social Science Studies.* 2014;6:247-56. [Crossref]
- Greenhalgh T, Robert G, Macfarlane F, Bate P, Kyriakidou O. Diffusion of innovations in service organizations: systematic review and recommendations. *Milbank Q.* 2004;82(4):581-629. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Baksi A, Sürücü HA, Kurt G. Hemşirelerin bireysel yenilikçilik davranışları ve bu davranışları etkileyen faktörlerin incelenmesi [Individual innovation behavior of nurses and investigation of factors affecting these behaviors]. *ACU Sağlık Bil Derg.* 2020;11(2):310-5. [Link]
- Ayaz C, Ünal F. Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi [The analysis of life long learning tendencies of teachers in terms of some variables]. *Journal of International Social Research.* 2016; 9(44): 847-56. [Crossref]

30. Karaman D, Aydoğmuş U. Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri uşak üniversitesi eşme myo'da bir uygulama [Living length learning trends of university students. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi. 2018;8(1):23-44. [\[Crossref\]](#)
31. Gökyer N, Türkoğlu İ. Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri [Lifelong learning trends of university students]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2018;28(2): 125-36. [\[Crossref\]](#)
32. Deveci T, Ayış N. Correlation between critical thinking and lifelong learning skills of freshman students. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017;6(1):282-303. [\[Crossref\]](#)
33. Appleby D. The covert curriculum: The lifelong learning skills you can learn in college. Eye on Psi Chi. 2001;5(3):28-31. [\[Crossref\]](#)
34. Toprak M, Erdoğan A. Yaşam boyu öğrenme: kavram, politika, araçlar ve uygulama [Lifelong Learning: Concept, Policy, Instruments and Implementation]. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2012;2(2):69-91. [\[Link\]](#)